

Стаття 131—1 зазначеного президентського законопроекту зберігає існуючий порядок призначення і звільнення Генерального прокурора України Президентом України за згодою Верховної Ради України. Строк повноважень Генерального прокурора України передбачається збільшити з п'яти до шести років. При цьому заслуговує на підтримку положення законопроекту про можливість прийняття парламентом резолюції недовіри Генеральному прокурору України, що тягне за собою його відставку з посади.

На жаль, як-можна констатувати з попередньої практики, більшість Генеральних прокурорів України не доробляла визначеного конституційного строку, а деякі з них, особливо останнім часом, під впливом бурхливих політичних подій були змушені звільнитись через декілька місяців.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про прокуратуру» // Відомості Верховної Ради України 1991. № 53. Ст.793 (втратив чинність).
2. Резолюція 1755 2010 Парламентської асамблеї Ради Європи «Функціонування демократичних інститутів» в Україні від 4 жовтня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a19
3. Закон України «Про прокуратуру» // Відомості Верховної Ради, 2015, № 2 3, ст.12
4. Матеріали до обговорення затверджених Конституційною комісією зміни до Конституції України в частині правосуддя. Жовтень 2015 року. К.:2015
5. Долежан В. В. Коштові проблеми визначення функцій прокуратури у процесі судово-правової реформи / В. В. Долежан // Актуальні проблеми держави і права. Зб. наук. праць / ОНЮА. – О., – 2003. – Вип.18. – С.873- 879

ДОЛЕЖАН В. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри організації судових та правоохоронних органів,
доктор юридичних наук, професор

СУДОВО-ПРЕДСТАВНИЦЬКА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ І РОЗВИТКУ

В історичному контексті зазначена функція завжди була похідною від функції нагляду за додержанням і застосуванням законів в Україні (загального нагляду). Фактична ліквідація останнього в сучасних умовах неминуче послабила можливості судово-прокурорського представництва, тим більше, що автори чинного Закону України «Про прокуратуру» під впливом структур Ради Європи зробили для цього все

можливе. Свого часу Венеційська комісія зажадала, щоб «це представництво обмежувалося випадками, де фігурує суспільний інтерес та де немає конфлікту за основними правами і свободами людини [1].

Неважко зрозуміти, що ця теза заснована на констатації антагонізму між публічними інтересами та правами людини. Не випадково у попередні роки йшлося про збереження судово-представницької функції прокуратури в обмежених масштабах, в основному для захисту прав громадян, які з тих чи інших причин були не в змозі їх захищати, в тому числі шляхом самостійного звернення до суду (ст. 31–1 попереднього ЗУ «Про прокуратуру»).

У новому Законі України «Про прокуратуру», прийняття якого відбувалося упродовж 2014–2015 років (п.2, ст.2), на прокуратуру покладасться представництво в суді інтересів громадян або держави в суді у випадках, визначених цим Законом (ч.2, ст.22 Закону) [2].

Підставами для застосування прокурорсько-судового представництва визначається: неповноліття особи; недієздатність чи обмежена дієздатність, коли законні представники чи органи держави, наділені відповідними повноваженнями, не здійснюють або неналежно здійснюють захист особи. Такі обставини, як похилий вік, інвалідність, зараз не враховуються. Автори нової редакції Закону не врахували навіть обставин, які склалися під час збройного конфлікту на Донбасі, коли значно розширився контингент людей, які потребують оперативної медичної, соціальної і юридичної допомоги.

Проте автори законопроекту про внесення змін до Конституції України, який незабаром розглядатиметься у другому читанні, пішли ще далі і запропонували взагалі виключити участь прокурора у судовому представництві інтересів фізичних осіб, а лише інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, визначеному законом.

Зауважимо, що інтереси держави безумовно охоплюються правами і свободами людини. Не випадково відповідно до ч.2 ст.3 Конституції України «Права і свободи людини і громадянина та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави». З цього постулату, який ніхто не ставить під сумнів, потрібно робити відповідні висновки для визначення перспектив смислового наповнення судово-представницької функції прокуратури [3, с. 565–566].

Спірним і дотепер не вирішеним питанням є можливість судового представництва прокурором інтересів територіальних громад і органів місцевого самоврядування, які ототожнюють ці інтереси. З одного боку, ці органи не є державними. З іншого боку, їх наділено цілою низкою функцій, делегованих державою. Це є складовою правового статусу органів місцевого самоврядування як органів публічної влади, а відтак і виразником публічних інтересів. Ці публічні інтереси прокурор може захищати, наприклад, шляхом звернення до суду з позовом про припинення діяльності об'єкту господарювання, який забруднює природні

джерела існування жителів територіальної громади за бездіяльності державних природоохоронних органів.

Як відзначалося в літературі, одним з важливих критеріїв судового представництва в цивільному і в господарському судочинстві є його своєчасність і оперативність [4, с. 167].

Щодо підстав для представництва прокуратурою інтересів громадян, то до їх числа слід віднести інвалідів всіх груп, громадян похилого віку від 70 років, учасників ліквідації наслідків і жертв Чорнобильської катастрофи, воєнних полій на Донбасі і при виконанні миротворчих операцій в інших країнах.

Викликає подив, що законодавець вдався до штучних перешкод для реалізації прокурором його судово-представницької функції. Відповідно до ст.23 Закону України «Про прокуратуру» прокурор має звернутись до суду двічі: уперше — для підтвердження судом за заявою прокурора наявності підстав для судового представництва і, по-друге, для повторного звернення до суду для розгляду справи по суті.

Що це таке? На нашу думку — це прояв бюрократизму у його класичному вигляді, особливо небезпечного тим, що він офіційно закріплений в законі. По-перше, прокурор в принципі може самостійно визначити наявність підстав для представництва в суді. А, по-друге, суддя завжди може, готуючи справу до слухання, повернути заяву прокурору, вмотивувавши відсутність підстав для представництва. В сучасній же редакції простежується явна зневага до інституту прокуратури як такого і прагнення загальмувати використання прокурором своїх судово-представницьких повноважень.

З урахуванням подальшої практики використання положень Закону в цій частині можна буде виробити подальші рекомендації для її удосконалення. [5, с. 57–59.]

Список використаних джерел

1. Висповок Венеційської комісії щодо Конституції України Документ CDL (1997) 001.
2. Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 3. С.12.
3. Долежан В. В. Концептуальні проблеми визначення функцій прокуратури у процесі судово-правової реформи / В. В. Долежан // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць./ОНЮА. О., 2003. Вип.18. С.873–879.
4. Руденко Н. В. Оценка качества и эффективности деятельности прокурора по представительству интересов гражданина и государства в суде (методологический аспект). Зб. наук. праць. / Х.: Інститут підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України. Х.: 1999 С.159–169.
5. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар / А. В. Григоренко, Л. С. Григоренко, О. В. Зубов та ін. К.: Центр учбової літератури. – 2015. 232 с.